

锡
伯
文
化
丛
书

来自辉番卡伦的信

LAIZI HUIFAN KALUN DEXIN

| 贺 灵 ◎ 编 |

来 来 来

新疆人民出版社
XINJIANG PEOPLE'S PUBLISHING HOUSE

来自辉番卡伦的信

LAIZI HUIFAN KALUN DEXIN

| 贺 灵 ◎ 编 |

新疆人民出版社
XINJIANG PEOPLE'S PUBLISHING HOUSE

图书在版编目 (C I P) 数据

来自辉番卡伦的信：锡伯文 / 贺灵编. —乌鲁木齐：新疆人民出版社, 2009.8

(锡伯文化丛书)

ISBN 978-7-228-12731-3

I . 来 … II . 贺 … III . 锡伯族 - 民族历史 - 史料 - 新疆 - 锡伯语 (中国少数民族语言) IV . K284. 3

中国版本图书馆 CIP 数据核字 (2009) 第 148485 号

责任编辑: 郭德兴

书籍设计: 刘堪海

出 版 新疆人民出版社
地 址 乌鲁木齐市解放南路 348 号
邮 编 830001
发 行 新疆人民出版社
电 话 (0991)2825887
印 刷 新疆八百印务有限公司
开 本 787 × 1092 1/16
印 张 34
字 数 600 千
版 次 2009 年 8 月第 1 版
印 次 2009 年 8 月第 1 次印刷
印 数 1-2 000 册
定 价 270.00 元

前　　言

1764年数千名锡伯族军民自辽宁西迁新疆伊犁屯垦戍边，这不仅是本民族历史上的一件大事，也是其文化的一个转折点。新疆锡伯族在清代150年的屯垦戍边生涯中，以留守性文化环境为摇篮，孕育和形成了锡伯族独特的八旗屯垦戍边文化。该文化的核心是保家卫国、安内御侮的全民族性共识，它所表现出的民族信仰、价值取向、观念意识、共同心理素质等，已被全民族代代相传，成为其优秀的文化传统。尤其是积淀于其共同心理素质中对国家、家乡、民族的“三爱”精神，始终表现在本民族屯垦戍边各类文化之中，成为该文化形式的最大特点。国家即祖国，它既是政治概念，又是地域范畴。国家概念是氏族、部族及民族概念升华的产物。作为一个国家的民族，在其心理素质中，国家观念至高无上，占有重要位置。在清代，锡伯族几乎全民皆兵，民族的命运与祖国的命运紧紧联系在一起。在数百年的兵役生涯中，国家观念得以强化，确立了保家卫国义务的神圣性和惟一性。每当内乱骤起和外敌入侵，这种国家观更升华为强烈的爱国主义精神，每每谱写可歌可泣的英雄篇章。在这里，民族命运与国家命运已融为一体。锡伯族的历史，始终表现出与祖国同命运、共荣辱，说明锡伯族人民的爱国心理是用血肉凝成的。二百多年来，随着锡伯族爱国心理的不断强化，又深刻影响了本民族文化形式的发展，即其文化作品中（包括民间文学和书面文学），这种安内攘外的爱国主义内容作品占很大比重，这是民族心理素质在文化方面的升华。爱家乡与爱民族，是与爱祖国的心理素质联系在一起的。从辩证意义上讲，家乡是祖国的组成部分，也是一个民族的共同地域，失去祖国也就失去民族的共同地域，而失去共同地域民族也就无以生存。数百年来，锡伯

族从祖国的东北到西北，到处留下了他们的足迹。他们无论驻防哪里，都把哪里当作自己的家乡，尤其是新疆的锡伯族，不仅驻守边防，尽忠职守，还将察布查尔地区建设成美好的家园。民族是人们共同体，在这个共同体中，人们互相都有认同感，在很多情况下，个人、家庭和宗族利益往往服从于民族的整体利益。新中国成立后，民族压迫和剥削被消除，锡伯族人民同其他兄弟民族一起作了国家的主人，从旧中国延续下来的狭隘民族意识正在逐渐淡化，五十多年来，逐步形成了朴实合理的心灵素质。锡伯族全民皆兵的时代已经离我们远去，但是，带有屯垦戍边鲜明内容和精神的文化作品，仍然激励着锡伯族人民不忘祖先的优秀传统，为国家继续完成守卫的神圣义务。本书以继续弘扬本民族屯垦戍边优秀传统精神为宗旨，着重收录了这方面的内容。《来自辉番卡伦的信》、《喀什噶尔之歌》、《拉西贤图之歌》集中表现了清代锡伯族官兵驻守卡伦、台站和平定内乱的历史；《西迁之歌》、《离乡曲》、《告别盛京》、《西迁颂》展现了数千锡伯族军民西去屯垦戍边的情景；《三国之歌》、《过五关曲》则抒发了锡伯族的尚武精神，也是其保家卫国精神的折射。这些已组成了用文学形式表现历史辉煌的代表作。《锡伯族西迁及其屯垦戍边纪实》、《锡伯族屯垦戍边档案文献资料题解》、《锡伯营安内御外历史纪实》、《锡伯索伦塔城新满营与巩留旗屯》等著述和资料，较系统、全面反映了锡伯族的屯垦戍边历史，对研究锡伯族这一段历史具有较强的参考价值。民族文化著述和资料用民族文字、汉文合璧出版，这是目前在党和政府提倡双语教学的前提下出版领域双语文化出版的良好尝试。相信这项工作能够收到普及双语的文化效应，也会带动其他相关民族双语出版事业的发展。

贺 灵

2009年5月18日

目 录

前 言	001
来自辉番卡伦的信(附汉译文)	001
西迁之歌(附汉译文)	008
离乡曲	020
告别盛京	024
西迁颂	030
喀什噶尔之歌(附汉译文)	039
拉西贤图之歌(附汉译文)	082
三国之歌(附汉译文)	121
过五关曲	140
哥妹泉(附汉译文)	165
锡伯族西迁及其屯垦戍边纪实	276
锡伯族屯垦戍边档案文献资料题解	313
锡伯营安内御外历史纪实	446
清代锡伯营八旗经济的历史地位	468
清代伊犁驻防索伦营及其社会生活	477
锡伯索伦塔城新满营与巩留旗屯	494
锡伯骑兵连纪实	511
后 记	537

肖夫译

来自辉腾卡伦的信

卷一

卷

卷一

卷之三

来自辉番卡伦的信

肖夫译

愚某谨禀者：诸仁兄贤弟安否？贵府老少悉康健？相继恩赐之华札，迭次奉接；所教诸事，一一铭刻在心。在此，愚某不胜欢忭，切感诸友深厚之情谊，使吾倍加惦念不已。

话别之后，马首朝西，步出北郊，过大桥，经大榆树，直至塔尔奇。马不停蹄，人冒风尘躜行，实感步步为远，因此，怀友之情，愈加孜孜然！所过之处，人生地疏，忧愁之心，乃与时俱增。终日赶程，不见一相识之人，竟至口干舌燥，更不遇一知音者。于此，始知名利异途，人各其心矣。躜行不止，经过察罕乌苏、一间房、紫泥河、广德桥，始抵拱宸城。因是偏僻屯镇，投宿无所；区区郊市，饭馆亦难相寻。故暂息一夜，饱喂马匹，整理行装，翌晨乘骑登程，缓辔四顾。向东眺望，伊犁大河历历在目，惟不见家乡何处？转眸西睹，大漠横阻去路。在城垣东北角，有阿里木图、柯两个牛录；西南方向，又有富色克、霍尔果斯等旗在焉。村庄相杂，去向难辨；途径交错，不知何者是去路。因心急如焚，无暇观赏风土人情，且换防有限，又何敢稍怠？故复策马前行。先去托总管（即索伦营总管——译者）府第拜访，正值公出，未得会晤。虽有淑人（三品夫人，托总管内人——译者）相留款待，只因言语不谙，难叙家常。于是，又认镫乘骑，跋山涉水，倍觉路途之遥远。在沙冈中躜行，马甚吃力，驮又歪斜，令人烦躁不堪。马履沙地，其蹄亦沉，诚有“慢马春愁压绣鞍”之感。人行谷底，宛如坐井观天；或登高冈，犹如人在画中。如此躜行良久，碧空赫然展现，发似别有一番天地。此处，山川秀丽，漫吐芳艳，林木青青，点缀春色，兔玩于野，雉鸣林间，和风拂面，舒展愁肠，莺声悦耳，俾解离骚。从林木丛中穿过，虽汉之强项令（汉董宪勇士也——译者）亦要低首，拨开树木寻道而行，既周之孟贲（战国勇士——译者）亦得左顾右盼也。人马皆淋汗水，约行顿饭时刻，从疏落林木之间，窥见几间茅屋，此处虽非隆尚居士之隐居，确系策济乡官兵之佳寓也。此地方，土地广阔，田亩肥沃，物产丰饶，惟奈水源

不足也！倘若兴修水利，凿渠引水，种何不宜哉？

途次访友，非公出则即在田里锄禾，此地虽为我部族所居之村屯，因徙来日久，故相识者无多。因公务在身，不宜久恋，又勒紧马肚带，策马前去。齐齐罕之形势，亦与策济相同，萨玛尔亦然。此处有宗室至亲，遂卸息马。伊等盛情款待，吾以微物相酬。当由见者闻者，接踵而来，探问亲友。异乡亲友相遇，其情格外殷切。我等亦去访亲拜友，不觉金乌西坠，玉兔东升。相酬半日，始得歇榻。翌日又备马启程，直往辉番卡伦进发。经图尔根地方，是处地广水丰，草木丛生，为西四旗第一沃野也，亦系吾部族之防地，因换防在即，无暇访朋拜友了。

红日当空，正直晌午时分，方抵达辉番卡伦。举目眺望，原班弁兵有在瞭望台引领东望者，亦有在营房大门外立候者。于是深信归心似箭，望眼欲穿之说。留心观察卡伦形势，卡伦乃设在高阜之上，其东南建有寺庙一座，正北长有大树一株，寺庙四周所植之树，约有一拃粗细。寺庙之南，另开一渠，密植树木，成为“博斯塘”（绿洲——译者），其境亦很秀雅。行至门外下马，早有卡伦士兵列队迎接。进入以树条编织之两扇板门，便见旧官衣冠楚楚候于院中。寒暄几句，次询及公私之情，环顾院中，正中有平房三间，谓之嘎赉达（翼长）住室。房屋虽低矮窄小，亦甚坚固。两旁有索伦官兵住房二间，东西两翼盖有马厩。大门内两侧，各有一间平房，此乃厄鲁特营士兵之住所也。院落虽不宽敞，尚称整齐坚固。卡伦以西，有瞭望台一座，名曰“鄂博”，巍然屹立。由于旧官立候，故不及细观，举手相让，入门而视，房屋隔作三间，西北盘炕，愈显得狭小，好似鹊鳩之窠；里间门侧壁上，线穿数十木牌，悉书月日之数，心知计日之用。北墙上方还钉有木板一块，充作存放文书档案之架；地下盘有泥土火盆，烟熏屋顶如漆，气味袭人。彼此谦让入座，饮茶用餐之后，旋又接交公事完毕，旧官整备行囊，启程返里。留在卡伦之官兵，悉出大门送行，并嘱数言，以资相互勉励。

送走旧官，回转房间，更换衣着，率领属众，洒扫房院，清除尘埃，半日始竣。嗣后，先出卡伦大门巡视，后走入寺庙，礼拜神位。庙堂之内供奉“三世降魔大帝”与“威灵镇远天神”；两侧尚祭有山神、土地神、路神、龙王、火神、马神和班第祖师等诸神灵。门上悬有前任侍卫恭题之匾额及对联。又登上鄂博观瞻，见有满文题书“sibsingga be dalire karun”（满语，前哨卡伦之意）字样。详视内贴之字迹，系注记修筑卡伦之年月日与修建辉番卡伦之原委。两边亦有一副对联云：“一心成良谋，千里建奇功”。北墙之字已模糊难辨；南壁挂一地图，仔细观看，始认出伊犁河以南以北诸卡伦之方位图也。询问出自何人之手？知情者说：此乃河南（即今之察布查尔锡伯自治县）莫防御（防御系官衙）亲手之作。于此，确信古人“建者不住，住者不建”之

语。初上瞭望台环顾四周，见南有伊犁河，北有山林，且地广草密，并非驻守之要隘。而外夷交错杂处，又无关卡可据。国家之所以设立卡伦者，本为防守之计耳。如此地形，焉能防范盗贼耶？其关系非轻，应尽力勤奋；念责任之重大，又何敢稍事怠慢。于是，走下鄂博，召集众士兵，将驻防卡伦之道理，一一贯耳面训。凡大小诸事，均不得怠慢迟缓，一切因循旧规而行。虽无大事，亦不敢闲情自在，夙醒夜寐，以身守法，以治他人；既不固执己见，亦不谗信他人，一切以求理达。如此数日，公事就绪，官兵亦习以如常。公务之余，少壮士兵弯木制弹弓，年长者叠纸做棋盘，以此作为伊等消遣之计。吾则不同，闲暇之时，则习学新文，烦闷之际，则浏览古籍，以长知识；朝夕公务之余，又在大门外练习射鼓。夏日虽长，但爱惜时光，黾勉于事；蚊虻虽多，因已神定，也不觉其艰辛矣。

春末来驻卡伦，秋初始至换防之期。竟不思速返家乡者，恐违定章耳。他人笑我情痴，吾云非也。人而何以放弃天伦之乐，妄效无家可归者乎？此系吾肺腑之语，并无舞文弄墨之处。因言长而笺短，衷肠难尽，余容会面时再叙。万望宽恕一手难书四班诸友之咎，共鉴垂谅，为此拜书谨上。

何叶尔·文克津 顿首再拜

xx年x月x日

西藏人民出版社
印制

西藏人民出版社
印制

西藏人民出版社
印制

西藏人民出版社
印制

ପରିବାରକୁ ଲାଗିଥାଏ ଯତେ ଜାରିରେ ଆମରାଙ୍କିରେ ଦେଖିବାକୁ ପରିବାରକୁ ଲାଗିଥାଏ ଯତେ ଜାରିରେ ଆମରାଙ୍କିରେ ଦେଖିବାକୁ

କାହାରେ ପାଇଁ କାହାରେ ଦେଖିବାକୁ ଆପଣଙ୍କ କାହାରେ
କାହାରେ ପାଇଁ କାହାରେ ଦେଖିବାକୁ ଆପଣଙ୍କ କାହାରେ

କୋଣମୁଣ୍ଡରେ ତାଙ୍କୁ ଗପିଲା, କୋଣମୁଣ୍ଡରେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲା.

ମନ୍ତ୍ର ଦେଇ କରି ରାଜୁ ଥାଏ ଯାଇଲୁ ଅଛି ଆଶରଣ ।

ନାହିଁ ତାଙ୍କୁ ମାରିଗଲା ନାହିଁ । ନାହିଁ ତାଙ୍କୁ କିମ୍ବା ମାରିଗଲା ।

କାହାର ପାଇଁ କାହାର ପାଇଁ କାହାର ପାଇଁ କାହାର ପାଇଁ

ମୁଁ ଅନ୍ତରୀଳ ପାଇଁ, କିମ୍ବା ଗାନ୍ଧାର ହି ଯାଏ କିମ୍ବା
ହେଲ୍ଦି କଥିଲୁ କି କଥା କଥା କଥା କଥା କଥା କଥା

କେବେ ଏ ହେଲେ ତୁ ଗପାରି, ଆମି କିମ୍ବା ଏହି ଦେଖାଯାଏ ।
କାହାରେ ଏହି ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ।

କିମ୍ବା ପରିଚାଳନା ଗଲିଲା - ତାଙ୍କରେ ଆଖି ଦିଅନ୍ତିମଂକୁ

ଏହାରେ ଯା ଲୋକରେ ଜାଣିବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଲେଖିଲି ..

ଅଶ୍ରୁମାଧ୍ୟରେ ଉଦ୍‌ଘାଟନା ଗଲାଯାଇଲା - କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଦିଅନ୍ତିମଂକୁ

ଏହା ଦିଅନ୍ତିମ ପରିଚାଳନା - ଅନେକବୀରୁ ଗଲାଯାଇଲା କିମ୍ବା କିମ୍ବା ..

ଏହାରେ କିମ୍ବା ଗଲାଯାଇଲା ଅନେକବୀରୁ - ଏହା ଗଲାଯାଇଲି ଅନେକବୀରୁ ..

ଏହାରେ କିମ୍ବା ଗଲାଯାଇଲା ଏହା .. ଏହାରେ ଏହାରେ କିମ୍ବା ..

ଏହାରେ କିମ୍ବା ଗଲାଯାଇଲା ଏହା .. ଏହାରେ ଏହାରେ କିମ୍ବା ..

ଏହାରେ କିମ୍ବା ଗଲାଯାଇଲା ଏହା .. ଏହାରେ ଏହାରେ କିମ୍ବା ..

ଏହାରେ କିମ୍ବା ଗଲାଯାଇଲା ଏହା .. ଏହାରେ ଏହାରେ କିମ୍ବା ..

ଏହାରେ କିମ୍ବା ଗଲାଯାଇଲା ଏହା .. ଏହାରେ ଏହାରେ କିମ୍ବା ..

ଏହାରେ କିମ୍ବା ଗଲାଯାଇଲା ଏହା .. ଏହାରେ ଏହାରେ କିମ୍ବା ..

ଏହାରେ କିମ୍ବା ଗଲାଯାଇଲା ଏହା .. ଏହାରେ ଏହାରେ କିମ୍ବା ..

ଏହାରେ କିମ୍ବା ଗଲାଯାଇଲା ଏହା .. ଏହାରେ ଏହାରେ କିମ୍ବା ..

ଏହାରେ କିମ୍ବା ଗଲାଯାଇଲା ଏହା .. ଏହାରେ ଏହାରେ କିମ୍ବା ..

ଏହାରେ କିମ୍ବା ଗଲାଯାଇଲା ଏହା .. ଏହାରେ ଏହାରେ କିମ୍ବା ..

ଏହାରେ କିମ୍ବା ଗଲାଯାଇଲା ଏହା .. ଏହାରେ ଏହାରେ କିମ୍ବା ..

ଏହାରେ କିମ୍ବା ଗଲାଯାଇଲା ଏହା .. ଏହାରେ ଏହାରେ କିମ୍ବା ..

ଏହାରେ କିମ୍ବା ଗଲାଯାଇଲା ଏହା .. ଏହାରେ ଏହାରେ କିମ୍ବା ..

ଏହାରେ କିମ୍ବା ଗଲାଯାଇଲା ଏହା .. ଏହାରେ ଏହାରେ କିମ୍ବା ..

ଏହାରେ କିମ୍ବା ଗଲାଯାଇଲା .. ଏହାରେ ଏହାରେ କିମ୍ବା ..

ଏହାରେ କିମ୍ବା ଗଲାଯାଇଲା .. ଏହାରେ ଏହାରେ କିମ୍ବା ..

ଏହାରେ କିମ୍ବା ଗଲାଯାଇଲା .. ଏହାରେ ଏହାରେ କିମ୍ବା ..

ପ୍ରମୁଖ ଉତ୍ସବ ହାତିଲିରେ ଦେଇଲାଗଲା ଏହି ଅନ୍ଧାରୀ ।

ପାତ୍ରଙ୍କ ଦିନରେ ମହାଶୂନ୍ୟ ପାଦରେ ପାଦରେ ପାଦରେ
ପାଦରେ ପାଦରେ ପାଦରେ ପାଦରେ ପାଦରେ ପାଦରେ

ନେତ୍ରବିକାଳରେ ପାଦମୁଖରେ ପାଦମୁଖରେ ପାଦମୁଖରେ ପାଦମୁଖରେ
ପାଦମୁଖରେ ପାଦମୁଖରେ ପାଦମୁଖରେ ପାଦମୁଖରେ ପାଦମୁଖରେ ପାଦମୁଖରେ

କରିବାକୁ ଯା ପାଇଲା, ତାହାର ମହାନ୍ ଶ୍ରୀ ଗୋଟିଏ ।

ପାଇଁ କିମ୍ବା ଏହି ଏଣ୍ଟିଗାନ୍ତରୁ ଆଖି ଥିଲା ଯା ଯାହାରୁ
ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଲା ଏଣ୍ଟିଗାନ୍ତରୁ ଆଖିଲାଇଲା ।

ଅନ୍ତରେ ପାଦମାଳି ହେଲାଣ୍ଡୁ, ଏକଟା ଜିମି ବେଳେ ବେଳେଇବେଳେ

ଗୋଟିଏ କାହାରେଟିଲେ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ କାହାରେ ଯାଏ ଦୁଇମାତ୍ର ।
ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଅଛିଲେ । ଗୋଟିଏ କାହାରେ ଥିଲାମାତ୍ର ।

ପାଇଁ ୧ ଲକ୍ଷ ରତ୍ନ ବୀର୍ମାଣି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆଶା ଦିଲ୍ଲିରେ ପାଇଁ ଯାଏନ୍ତିରେ ଏହା ହେଲାମାତ୍ରମୁକ୍ତିରେ ଆଶା ଦିଲ୍ଲିରେ ପାଇଁ ଯାଏନ୍ତିରେ ଏହା ହେଲାମାତ୍ରମୁକ୍ତିରେ ..

ଗିର୍ବ୍ରାନ୍ତରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ରାଜ୍ୟ, ଗିର୍ବ୍ରାନ୍ତ ଏହି ଅଣ୍ଟ ଅଣ୍ଟିରେ
ପାଇଁ ରାଜ୍ୟରେ ଏହି ଗିର୍ବ୍ରାନ୍ତ, ଅଣ୍ଟାରୁ ଏହି ଅଣ୍ଟି ଅଣ୍ଟିରେ

ପରି ମାନ୍ୟତାକୁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଅନେକ କାହାଙ୍କିରୁ ଆଶା କରିଛନ୍ତି ।